

23. CzDAVOVU Ukrayiny. – F. 166. – Op. 15. – Spr. 566.

24. CzDAGO Ukrayiny. – F. 1. – Op. 73. – Spr. 421.

25. CzDAGO Ukrayiny. – F. 1. – Op. 73. – Spr. 533.

26. CzDAGO Ukrayiny. – F. 1. – Op. 73. – Spr. 595.

27. CzDAGO Ukrayiny. – F. 1. – Op. 73. – Spr. 402.

28. CzDAGO Ukrayiny. – F. 1. – Op. 73. – Spr. 545.

29. Yagupov V. V. Pedagogika – Dydaktychni kategoriyi: navchalnyj plan, navchalna programa, navchalna dyscyplina, pidruchnyk i posibnyk [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=126

УДК 37.011.31

ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ ПЕДАГОГІВ ВІННИЧЧИНИ

Мартинчук Інна, Савчук Надія

В умовах сучасної освітньої парадигми вчитель найчастіше виступає в ролі організатора видів діяльності учня. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не стільки на контроль знань і вмінь учнів, скільки на діагностику їхнього розвитку. Формування висококваліфікованого, творчого вчителя є провідною темою в працях О. Сухомлинської, Н. Дем'яненко, Б. Ступарика, О. По-метун, К. Баханова та ін. Результативність впровадження передових педагогічних технологій, особистий внесок вчителя у реформування системи освіти, на жаль, не є ключовою темою сучасних науковців, і саме цю проблему ми намагаємось вирішити у статті.

Метою авторського дослідження є аналіз досвіду впровадження передових педагогічних технологій у навчально-виховний процес освітніх закладів Вінницької області, підтвердження їхньої ефективності у процесі формування компетентностей сучасного учня, його активної життєвої позиції.

Більшість учителів, які професійно викладають суспільні дисципліни, працюють над проблемою особистісно-орієнтованого навчання. Їхня діяльність вирізняється прагненням створювати умови для розвитку і самореалізації кожного учня, сприяти формуванню історичної свідомості, цілісної наукової картини світу і сучасного світобачення. Формування розумової діяльності учня, творчого підходу до навчання, активної життєвої позиції відбувається не тільки в класній аудиторії, а й у позаурочний час, і саме це створює умови для всебічного гармонійного розвитку особистості. Системне вивчення і популя-

ризація передового педагогічного досвіду становлять перспективи подальшого опрацювання проблеми.

Ключові слова: *освітня технологія, історична освіта, інформаційно-комунікаційні компетентності, професійна майстерність, кваліфікаційна категорія вчителя.*

Гуманізація освіти, її орієнтація на розвиток особистісного потенціалу учня спрямовують сучасну школу на використання освітніх технологій. Проблема полягає в тому, щоб дати вчителю методологію вибору та механізм реалізації відібраного та запропонованого вченими змісту освіти в реальному навчальному процесі як з урахуванням інтересів і здібностей учнів, так і їхньої особистої творчої індивідуальності. Вибір освітньої технології – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи вчителя з учнем.

Педагогічна технологія об'єднує нові концепції процесу навчання і проблеми взаємовпливу нових засобів і методів навчання та використання системного підходу до організації навчання. На думку доктора педагогічних наук О. Пехоти, педагогічні технології – це об'єктивний процес, новий етап в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу й забезпечення процесу природного розвитку дитини [6, 25].

Міністерство освіти і науки України постійно шукає нові моделі визначення кваліфікаційної категорії вчителів, які будуть спонукати їх до кар'єрного зростання. Про це заявила Інна Совсун під час зустрічі з представниками іноземних країн і міжнародних організацій, що надають міністерству експертну допомогу з питань освіти і науки [10]. В умовах цієї парадигми освіти вчитель найчастіше виступає в ролі організатора видів діяльності учня як компетентний консультант і помічник. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не стільки на контроль знань і вмінь учнів, скільки на діагностику їхньої діяльності та розвитку. Це значно складніше, ніж традиційний підхід.

Формування висококваліфікованого, творчого вчителя є провідною темою в працях сучасних педагогів-науковців: О. Сухомлинської, Н. Дем'яненко, Б. Ступарика, Т. Завгородньої. Проблеми застосування освітніх технологій в процесі навчання присвячені дослідження І. Бега, І. Зязюна, О. Пехоти та ін. Розробка і впровадження педагогічних технологій в процес шкільної історичної освіти розглянуті в працях О. Пометун, О. Мокрогуза, К. Баханова та ін. Водночас питання впровадження передових педагогічних технологій у навчально-виховний процес розглянуто не достатньо повно. Аналіз літератури засвідчує, що у вітчизняній педагогічній науці, методиці викладання історії практично відсутні усталені погляди на цю проблему.

Метою статті є аналіз варіантів впровадження педагогічних технологій у навчально-виховний процес на прикладі освітніх закладів Вінницької області, підтвердження ефективності педагогічної технології у процесі формування комунікативної компетентності у сучасного учня.

Сьогодні, коли історична освіта в Україні набуває особистісно-орієнтованої, плюралістичної спрямованості, вчитель історії стикається з проблемами не тільки дидактичного чи інформаційного характеру. При невизначеності стабільної концепції історичної та суспільствознавчої освіти школи вимушені активно брати участь у пошуку та формуванні нової структури та змісту історичної освіти, цілей і пріоритетів освітньої політики. Саме в рамках самостійних, незалежних, мобільних та орієнтованих на власні професійні інтереси вчительських союзів, які поєднують творчих, активних, захоплених своєю справою педагогів, можливі постановка та пошуки відповідей на актуальні питання шкільної історичної освіти [5, 3–4].

Професійні якості педагогів, чий досвід вважається передовим, характеризується такими поняттями, як професійна майстерність, новаторство, пошуковий дослідницький підхід. Учитель-професіонал вільно володіє технологією роботи та творчим підходом до справи, тому досягає високих результатів у навчанні та вихованні учнів [9, 102].

Особа вчителя – наставника і педагога – є важливим фактором формування цілеспрямованої, вільної від стереотипів особи, яка свідомо робить вчинки та відповідає за них, має активну життєву позицію, може брати відповідальність не лише за своє життя, але й життя багатьох людей. У своїй діяльності кожний професіонал використовує інноваційні підходи до проблеми формування та розвитку історичної свідомості, організує свою діяльність на основі спілкування вчителя й учня, створює атмосферу, яка сприяє повноцінній науково-дослідній роботі учнів.

На наш погляд, цінність узагальнення педагогічного досвіду полягає, передусім, у його новаторському, творчому характері і має практичну спрямованість – вихід теоретичних пошуків у практику. В основі узагальнення – продуктивна, творча, результативна діяльність педагога.

Безумовно, у кожному регіоні України працюють цікаві, активні, творчі вчителі, які здатні своєю енергією, працьовитістю вирішувати проблеми, що стоять перед системою освіти України, спроможні підняти на більш високий рівень престиж сучасної школи. У цьому аспекті наша спроба узагальнення досвіду вчителів історії Вінницької області, які досягли вагомих результатів педагогічної діяльності, розкриття багатогранності особистості видається досить актуальною. Великих зусиль щодо актуалізації передового педагогічного досвіду докладає колектив Вінницької академії неперервної освіти. Саме матеріали

відділу методики викладання суспільних дисциплін, персональні сторінки і сайти вчителів становлять джерельну базу статті.

У своєму дослідженні ми звертаємось до узагальнення досвіду вчителів, які професійно викладають суспільні дисципліни, працюють над проблемою особистісно-орієнтованого навчання, ідеєю гуманізації освіти. Вони прагнуть створити умови для розвитку і самореалізації кожного учня як громадянина України, прагнуть сприяти становленню пріоритету історичної свідомості, формуванню в учнівської молоді цілісної наукової картини світу і сучасного світобачення на принципах демократії та свободи.

Усатенко Ігор Андрійович – призер третього (заклучного) туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2016», вчитель історії, має кваліфікацію «Спеціаліст II категорії». Працює в Ладизинській загальноосвітній школі I–III ст. № 2 [11, 1–2]. Ігор Андрійович веде активну наукову діяльність: бере участь у конференціях, має наукові публікації. Тема, над якою працює вчитель: «Науково-методичні засади сучасного уроку історії».

Значну роль ефективної реалізації досвіду роботи педагог вбачає у мобільному реагуванні на всі методологічні й технологічні новації в системі освіти. За основу повсякденної роботи вчитель узяв технології критичного мислення, кожного уроку обов'язково використовує різні методи інтерактивного, проектного та особистісно-орієнтованого навчання:

- робота в динамічних групах (зі зміною ролей серед учасників);
- метод «Прес»;
- мозкова атака;
- рольові ігри, історичні вистави;
- використання схеми-знакових моделей (робота з фішбоунами).

Провідне місце в реалізації досвіду посідає використання технології формування образного мислення на уроках історії. В основі досвіду Ігоря Андрійовича лежить, передусім, пошук, саме тому, що сучасний стан викладання історії вимагає від самого вчителя творчого підходу, особливо у виборі методичних засобів і прийомів, у розвитку творчих здібностей учнів, у розвитку умінь добувати знання дослідницьким шляхом. Навчання творчому пошуку, проведенню самостійного дослідження вчитель-новатор розглядає як умову формування історичного мислення учнів на високому творчому рівні. Складові успіху в цьому випадку такі:

- використання дискусійної моделі на уроках історії;
- застосування технології кооперативного навчання на уроках історії;
- розвиток емпатії учнів у процесі роботи школярів з історичними документами;

- формування логічної компетентності, здатності визначати та застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій;
- підготовка наукових доповідей як форми самостійної творчої пошукової роботи (5–11 кл.) [7].

Цікавим видається досвід проведення майстер-класу «Я роблю не так» на тему: «Шляхи вирішення глобальних проблем людства», який реалізувався на основі технології розвитку критичного мислення. Ця методика, за словами вчителя, орієнтується не на запам'ятовування фактичного матеріалу, а на постановку проблеми і пошук її розв'язання. Навчання здійснюється у три стадії: виклик; усвідомлення; рефлексія. Педагогічний результат першого етапу полягає у підвищенні мотиваційної, інформаційної і комунікативної складової особистості учня. Метою другої стадії виступає розвиток критичного мислення, навичок самостійної роботи, пошукової та продуктивної евристичної діяльності. На третьому етапі відбувається міркування або рефлексії з метою забезпечення міцності, глибини знань учнів. Протягом заняття вчитель використовує як визнані прийоми, такі як групова робота, підбиття підсумків за допомогою методу «коло», так і ті, що тільки набувають популярності (технології розвивального навчання, технології повного засвоєння навчального матеріалу) [7].

Отже, конструктивна наукова творчість учнів і є головним результатом новаторського підходу вчителя Ладжинської школи. Що є дуже важливим, вчитель намагається сконцентрувати увагу учнів до сучасних соціальних проблем оточуючого їх світу.

Формування розумової діяльності учня, творчого підходу до навчання, активної життєвої позиції відбувається не тільки в класній аудиторії, а й у позаурочний час. Найбільше спонукає до критичного мислення, навичок самостійної роботи, пошукової діяльності спільне з учнями дослідження історії рідного краю. Результатами краєзнавчої роботи є учнівські роботи, такі як «Облога Ладжина турецькими військами у 1674 році» (учениця Лозовська Даніела), чисельні подорожі та краєзнавчі екскурсії (с. Червертинівка Тростянецького району (битва під Батогом), м. Тульчин (палац Потоцьких, музей декабристів) [3, 5–6].

Таким чином, досвід роботи вчителя дозволяє вирішити важливе завдання – формувати навички творчої обробки інформації, критично ставитись до джерел та осмислювати проблеми минулого та сучасності. Окрім навчальної, діяльність Ігоря Андрійовича спрямована на формування національної свідомості, почуття патріотизму учнів. Система роботи, запропонована І. Усатенком, сприяє формуванню активної позиції учнів, створює умови для розвитку їхніх творчих здібностей, вихованню всебічно розвинутої особистості.

Гаврилюк Юрій Петрович – учитель історії загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 15 м. Вінниці, має звання вчителя-методиста і кваліфікацію «Спеціаліст вищої категорії» [8]. Юрій Петрович – вчитель високої кваліфікації та ерудиції, має добру науково-теоретичну підготовку, великий досвід педагогічної роботи, використовує сучасні методи, форми, засоби навчання в їхньому оптимальному поєднанні, намагаючись досягти найкращих результатів засвоєння матеріалу безпосередньо на уроці. Бере активну участь у роботі методичного об'єднання вчителів історії і правознавства.

Темою досвіду цього вчителя є «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні суспільних дисциплін як невід'ємна складова інформаційного середовища навчального закладу». Він зосереджений на вивченні забезпечення формування життєвих компетенцій учнів з високим рівнем особистісно-соціального та інтелектуального розвитку шляхом інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у процес вивчення суспільних наук як невід'ємної складової інформаційного середовища навчального закладу і навчально-виховного процесу, спрямованого на формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів і досягнення суспільно визнаного рівня їхніх знань та умінь.

Останні 12 років система роботи вчителя-методиста базується на формуванні гуманістичної спрямованості особи засобами інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Юрій Петрович, користуючись авторитетом серед учителів школи, переконав педагогічний колектив у необхідності створення шкільного інформаційного освітнього середовища (2012 р.). Вчитель розробив та адмініструє неофіційний сайт навчального закладу, який використовується для поширення та обміну перспективним педагогічним досвідом як комунікативний, навчальний та інформаційний ресурс. Він розвиває, упорядковує та удосконалює навчально-методичне забезпечення курсів з історії, розробляє нові методи та прийоми роботи, пов'язані з використанням педагогічних програмних засобів та інтернет-ресурсів для оцінювання навчальних досягнень учнів з історії, під час закріплення навчального матеріалу [2].

За результатами його діяльності спочатку рішенням педагогічної ради Закладу «ЗОШ № 15 Вінницької міської ради» (2012 р.), рішенням науково-методичної ради ММК департаменту освіти (2013 р.) було схвалено досвід автора з використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Автор досвіду активно застосовує метод проектів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій як індивідуальних, так і групових з різних тем історії України і всесвітньої історії. Це дозволяє переносити увагу на здо-

буття учнями знань, умінь і навичок, життєвого досвіду як засобу формування життєвої компетенції і відповідає вимогам гуманістично-інноваційної освіти.

Ю. Гаврилюк – автор кількох методичних посібників щодо практичного застосування ІКТ у викладанні суспільних дисциплін, використання комп'ютерної онлайн-системи тестування в підготовці випускників шкіл до ЗНО з історії України. На базі навчального закладу проводився майстер-клас для вчителів міста, тренінг з метою популяризації можливостей ІКТ у навчальному процесі. Вчитель активно ділиться власним досвідом використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні суспільних дисциплін зі слухачами курсів підвищення кваліфікації при Вінницькій академії неперервної педагогічної освіти.

Серед когорти педагогів, які прийшли до школи саме за покликанням, сприйняли сучасну парадигму, – вчитель суспільствознавчих дисциплін (історія та суспільствознавство) комунального закладу «Гуманітарна гімназія № 1 ім. М. І. Пирогова Вінницької міської ради», учасник другого (обласного) туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2016», вчитель вищої категорії, учитель-методист – *Царюк Галина Анатоліївна* [12]. Педагогічне кредо цього фахівця: «Сила і ефективність патріотичного виховання визначається тим, як глибоко ідея Батьківщини опановує особистістю, наскільки яскраво бачить людина світ і самого себе очима патріота». Тема самоосвіти, над якою працює вчитель: «Формування інформаційно-комунікативних та комунікативних компетентностей учня на уроках історії».

Для реалізації цієї науково-методичної проблеми вчитель використовує такі педагогічні технології, як критичне читання, кооперативне навчання, опрацювання дискусійних питань. Галина Анатоліївна віддає перевагу створенню навчальних презентацій, які, як вона вважає, є одним з найефективніших методів представлення та вивчення будь-якого матеріалу, візуалізації змісту навчального матеріалу, його конкретизації. На уроках використовується прийом контент-аналізу з метою формування вмінь аналізувати джерела за їхнім походженням, використовуючи який учні навчаються відрізняти факти від оцінок, які мають переважно суб'єктивний характер. Прийом SWOT-аналіз для формування критичного мислення. Для підготовки мультимедіа-презентацій вчитель застосовує як добре відомі програмні засоби – Microsoft Power Point, Google, так і спеціалізований Prezi. Уроки з використанням презентацій, розроблених як вчителем, так і учнями, інтерактивних тестів і кросвордів створюють умови для підвищення мотивації навчання, сприяють розвитку пізнавального інтересу до історії України. Ці програми є основою діяльності педагога.

Серед пріоритетних прийомів навчання, які використовує Галина Анатоліївна у педагогічній діяльності, – проектний метод навчання як засіб форму-

вання інформаційно-комунікативних та комунікативних компетентностей учня. На відміну від традиційних методик, де вчитель вимагає певну кількість знань, при використанні методу проектів учень сам відкриває шлях до пізнання, засвоєння знань. Пріоритетним у навчанні цей метод робить те, що учень виступає ключовою діючою фігурою.

Отже, система роботи Царюк Галини Анатоліївни сприяє формуванню соціально активної, розвинутої особистості учня через формування його інформаційно-комунікативних та комунікативних компетентностей.

У цьому ж напрямі – формування творчої особистості учнів – працює вчитель історії та суспільствознавства Пісарівської СЗШ І–ІІІ ст. *Кравченко Василь Олексійович* [4]. Понад 20 років Василь Олексійович працює в рідній школі зі словами у серці: «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани». Ці глибокі слова Максима Рильського визначають педагогічне кредо вчителя. В. Кравченко розробив цілу систему уроків і позакласних заходів для реалізації виховання громадянина – патріота України.

Вчитель вдало використовує активні форми проведення занять: урок-театралізована вистава з використанням костюмів давніх греків (тема: «Культура стародавньої Греції»); урок-екскурсія (тема: «Європейська культура Середньовіччя»); урок-суд історії (тема: «Голодомор в Україні в 1932–1933 рр.»); уроки закріплення навчального матеріалу у формі уроку-змагання «Брейн-ринг», уроку-вікторини. Для старших класів уроки носять інтерактивний характер, де можна висловити, відстояти власну точку зору. В рамках уроку-мітингу з теми «Відродження незалежності України» (11 клас) учні отримують можливість перетілитись у представника ЗМІ, телеведучого, вченого, дипломата, представника влади, громадського активіста і обговорити важливі для життя країни питання, попрацювати з документами, проаналізувати різні думки, дати власну оцінку подій.

У рамках навчально-виховної діяльності вчитель проводить уроки мужності, зустрічі з ветеранами Другої світової війни. Постійно запрошуються на учнівські конференції представники правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування. Василь Олексійович є одним з найактивніших організаторів проведення громадянської акції «Вчимось демократії», фестивалю-конкурсу історико-патріотичної пісні «Естафета поколінь», історичного вечора козацької слави та конкурсу «Лицар школи». А ще постійно організовує виставки творчих робіт учнів, конкурси історичних газет правових бюлетенів, таким чином сприяє підвищенню інтересу до вітчизняної історії та правознавства. Корисною педагогічною знахідкою є історична гра «Козацька шабля». Сценарій і хід

цієї військово-патріотичної гри розробив Василь Кравченко і щороку їх удосконалює.

Найбільшим поштовхом для активізації зацікавленості учнів історією рідного краю, за словами Василя Олексійовича, стала спільна з учнями пошукова, дослідницька діяльність, відкриття і робота музею історії села. Саме цей музей став центром виховної роботи [4, 2–4]. Незабутні враження для учнів складають заняття, що відбуваються в музеї як результат дослідної діяльності, спілкування з безпосередніми учасниками історичних подій. Будучи керівником районного методичного об'єднання, В. Кравченко ініціював організацію дослідницької роботи вчителів району та очолив авторський колектив, який працює над підготовкою «Історії нарисів сіл Вінницького району». Таким чином, можемо констатувати, що система роботи В. Кравченка сприяє формуванню соціально активної, розвинутої, гуманістичної особи в умовах сільської школи. У моделі особи, яку виховує Василь Олексійович, – самостійна пізнавальна діяльність, уміння вирішувати нестандартні задачі, креативне мислення.

Реалізація нових знань сучасної освіти потребує нових підходів, звернення до особистості учня з її потребами та інтересами. Відповідно до цього основним завданням учителя є сприяння активізації пізнавальної активності учня, створення умов для його самонавчання, а не пасивне підкорення вимогам учителя. Метою навчання повинно бути не отримання знань як сукупності фактів, теорій та інше, а формування особистості учня внаслідок самостійного навчання. Завдання школи – надання можливості розвитку, саморозвитку особистості, сприяння пошуку власної індивідуальності, самореалізації [1, 15]. В цьому аспекті велика увага приділяється компетенції вчителя історії, його професійній майстерності.

У статті ми розглянули педагогічні концепції лише кількох вчителів. Але вони є представниками великої когорти педагогів високої кваліфікації та ерудиції, які бачать у кожному учні особистість з її потребами та інтересами. Досвід їхньої навчально-виховної роботи треба системно вивчати і запроваджувати в освітній процес.

Реалії сучасного економічного, соціального, політичного життя в Україні значно відрізняються від західних. Навчання в школі має реалізувати, окрім освітньої, ще й виховну мету, що можливо за умови визначення конкретних завдань і чіткого їхнього виконання протягом уроку, етапи якого чітко окреслені. Відповідно регламентується діяльність учителя, який мусить створити систему дій та контролю за навчальною діяльністю учнів. До того ж, педагоги, які йдуть самостійним шляхом пошуку оптимальної системи навчання, виявляють справжнє мистецтво і рано чи пізно приходять до створення авторської педагогічної технології. Знайомство з новаціями у навчанні, залежно від твор-

чого потенціалу кожного педагога, може привести до впровадження її у власну практику навчання, відкинути її як несприятливу або використовувати її основні ідеї, методи, прийоми тощо. В такому випадку означені новації стають поштовхом до творчого пошуку вчителя, зростання його майстерності. Талановитих, креативних педагогів в кожному регіоні України велика кількість. Розкриття дидактичних можливостей цікавих освітніх технологій, їхня актуалізація становить перспективи подальшого опрацювання проблеми.

Abstract

In the current educational paradigm teacher often acts as the organizer of the students' activities. His professional skills should not be focused on the students' knowledge and skills control, but on the diagnostics of their development. The formation of a highly skilled, creative teacher is the leading theme in the works of O. Sukhomlynska, N. Demyanenko, B. Stuparyk, O. Pometun, K. Bahanov and others. The outcomes due to the introduction of advanced educational technologies, contribution of teachers into the educational reform, unfortunately, have not become a key topic in the investigations of preseny-day scientists. This is the problem we are trying to solve in the article.

The purpose the author's investigation is to analyze the experience of the introduction of advanced educational technologies into the educational process of Vinnytsya region educational institutions, confirm their effectiveness in shaping of a modern student competencies, his active life position.

Most teachers who teach social sciences professionally elaborate the problem-centered learning. Their activity is notable for the desire to create conditions for the development and self-realization of each student, to promote historical awareness, integral scientific picture of the world and the modern world view formation. Development of the student's intellectual, creative approach to learning, his active life position takes place not only in the classroom, but after school as well and this results in creation of conditions for comprehensive harmonious development of personality. The systematic study and promotion of the best educational experience is the prospect for further investigations.

Key words: *education technology, history education, information and communication competencies, professional skills, teacher qualification category.*

Аннотация

В условиях современной образовательной парадигмы учитель чаще всего выступает в роли организатора видов деятельности ученика. Его профессиональные умения должны быть направлены не столько на контроль знаний и

уменьей учащихся, сколько на диагностику их развития. *Формирование высококвалифицированного, творческого учителя является ведущей темой в работах О. Сухомлинской, Н. Демьяненко, Б. Ступарика, Е. Пометун, К. Баханова и др. Результативность внедрения передовых педагогических технологий, личный вклад учителя в реформирование системы образования, к сожалению, не является ключевой темой современных ученых, и именно эту проблему мы пытаемся решить в статье.*

Цель авторского исследования состоит в изучении опыта внедрения передовых педагогических технологий в учебно-воспитательный процесс общеобразовательных учреждений Винницкой области, подтверждение их эффективности в процессе формирования компетентностей современного ученика, его активной жизненной позиции.

Большинство учителей, профессионально преподающих общественные дисциплины, работают над проблемой личностно-ориентированного обучения. Их деятельность отличается стремлением создавать условия для развития и самореализации каждого ученика, созданием условий формирования исторического сознания, целостной картины мира и современного мировоззрения. Формирование умственной деятельности ученика, творческого подхода к обучению, активной жизненной позиции происходит не только в классной аудитории, но и во внеурочное время, и именно это создает условия для всестороннего гармоничного развития личности. Системное изучение и популяризация передового педагогического опыта составляют перспективы дальнейшего изучения проблемы.

Ключевые слова: педагогическое образование, педагогическая технология, информационно-коммуникационные компетентности, профессиональное мастерство, квалификационная категория учителя.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Вяземский Е. Е. Методика преподавания истории в школе: практ. пособие / Е. Е. Вяземский, О. Ю. Стрелова. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 176 с.
2. Гаврилук Юрій Петрович. З досвіду роботи / Матеріали відділу методики викладання суспільних дисциплін Вінницької академії неперервної освіти (рукопис). – Вінниця, 2016.
3. Зінько С. А. Довідка про стан краєзнавчої роботи у загальноосвітніх навчальних закладах міста Ладизин. – Відділ освіти Ладизинської міської ради, 2015. – 4 с.

4. Кравченко Василь Олексійович. З досвіду роботи / Матеріали відділу методики викладання суспільних дисциплін Вінницької академії неперервної освіти (рукопис). – Вінниця, 2016. – 52 с.
5. Матвієнко П. Орієнтир на освітні технології / П. Матвієнко // Початкова школа. – 2000. – № 1. – С. 3–4.
6. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
7. Персональний сайт Усатенка Ігоря Андрійовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://usatenko88.wixsite.com/usatenko>
8. Персональна сторінка вчителя історії Гаврилюка Юрія Петровича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vinschool15.org.ua/index.php/pidrozdily-zakladu/metodobiednannya-vchyteliv/98-suspilnykh-dystryplin/havryliuk-yup/87-havryliuk-yurii-petrovych>
9. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок / І. П. Підласий. – К.: Рад школа, 1989. – 129 с.
10. Система кваліфікації вчителів потребує удосконалення // Освіта. – 2016, 28 серпня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/43658/>
11. Усатенко Ігор Андрійович. З досвіду роботи / Матеріали відділу методики викладання суспільних дисциплін Вінницької академії неперервної освіти (рукопис). – Вінниця, 2016. – 20 с.
12. Царюк Галина Анатоліївна. З досвіду роботи / Матеріали відділу методики викладання суспільних дисциплін Вінницької академії неперервної освіти (рукопис). – Вінниця, 2016. – 36 с.

References

1. Vyazemskiy Ye. Ye. & Strelova O. Yu. (2000). *Metidika Prepodavaniya Istorii v Shkole: Prakticheskoye Posobiye. [Methods of teaching history in schools (Practical Guide)]* – Moskva: VLADOS.
2. Havrylyuk Yuriy Petrovych. *Z Dosvidu Roboty [With experience]*/ Materialy Kabinetu Istorii ta Suspilstvoznastva Vinnytskoyi Akademiyi Neperervnoyi Osvity (Rukopys). – Vinnytsya, 2016.
3. Zinko S. A. (2015). *Dovidka pro Stan Krayeznavchoyi Roboty u Zagalnoosvitnikh Navchalnykh Zakladakh mista Ladyzhyn [Background on the state of local history in secondary schools of the city Ladyzhyn]*. – Viddil Osvity Ladyzhenskoyi Miskoyi Rady.
4. Kravchenko Vasyl Oleksiyovych. *Z Dosvidu Roboty [With experience]*/ Materialy Kabinetu Istorii ta Suspilstvoznastva Vinnytskoyi Akademiyi Neperervnoyi Osvity (Rukopys). – Vinnytsya, 2016. – 52 s.

5. Matvienko P. Orientyr na osviti tsehnologii [A guide to educational technology]// P. Matvienko // Pochatkova shkola. – 2000. – № 1. – S. 3–4.
6. Osvitni tsehnologii: navch.-metod. posib. [A guide to educational technology: Textbook]// O. M. Pehota, A. Z. Kiktenko, O. M. Lyubarska ta in.; Za zag. red. O. M. Pehoty. – Kyiv: A.S.K., 2001. – 256 s.
7. Personalnyi sait Usatenko Igorya Andriyovycha. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://usatenko88.wixsite.com/usatenko>.
8. Personalna storinka vchytelya istorii Havrylyuka Yuriya Petrovycha. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://vinschool15.org.ua/index.php/pidrozdily-zakladu/metodobiednannia-vchyteliv/98-suspilnykh-dystyplin/havryliuk-yup/87-havryliuk-yurii-petrovych>.
9. Pidlasy I. P. (1989). Iyk pidgotuvaty ekhektyvny urok [How to prepare an effective lesson]. – Kyiv: Rad. Shk.
10. Systema kvalikhikazii vchyteliv potrebuye udoskonalennya, – MON // Osvita, 2016, 28 serpnia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/school/43658/>
11. Usatenko Igor Andriyovych. Z Dosvidu Roboty [With experience]// Materialy Kabinetu Istorii ta Suspilstvoznavstva Vinnytskoyi Akademiyi Neperervnoyi Osvity (Rukopys). – Vinnytsya, 2016. – 20 s.
12. Zhariyk Galyna Anatoliivna. Z Dosvidu Roboty [With experience]// Materialy Kabinetu Istorii ta Suspilstvoznavstva Vinnytskoyi Akademiyi Neperervnoyi Osvity (Rukopys). – Vinnytsya, 2016. – 36 s.

УДК 94 (438).083

«ДРУГИЙ ОБІГ» ЯК ФЕНОМЕН АЛЬТЕРНАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЛЬЩІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Родигіна Олександра

Статтю присвячено розгляду самвидаву у Польщі (так званого «другого обігу») другої половини ХХ ст. Проведений аналіз показує, що самвидав у соціалістичній Польщі був найбільш розвиненим та масовим серед самвидаву країн Східної Європи, характеризувався значним внеском емігрантської літератури, був організованим та інтегрованим у діяльність опозиційних структур – Комітету захисту робітників та «Солідарності». Польський самвидав, як і самвидав у принципі, був реакцією суспільства на цензурні обмеження, і зі ска-